

Vivències de l'Albània postcomunista

L'última bogeria

Llibert Ferri fa una crònica d'Albània, on l'herència del stalinisme pesa sobre la terra i la consciència.

Enmig de la desolació, un nen fa el senyal de victòria.

ARKIU

Potser els pagesos albanesos ja s'han acostumat a viure o a coexistir amb els 250.000 *aliens* de formigó que els envolten. Jo diria, fins i tot, que ja els han domesticats: els fan servir per a guardar els pocs estris que tenen o com a magatzem d'adobs. Però, el visitant que mai no havia estat a Albània no pot defugir una sensació, o potser millor un sentiment, de pors concretes, quan veu les immenses extensions sembrades de búnquers per la paranoia stalinista. Éssers estranys i fantasmagòrics disposats en qualsevol moment a emergir de terra i a complir la missió per a la qual foren creats: atacar l'enemic, l'intrús invasor.

Però, un cop superat el cert esglai que et provoca el paisatge bunqueritzat, acabes acostant-te als *aliens* i no et fa res de tocar-los i d'enfilar-*hi*. I el neguit es converteix en indignació quan t'assabentes que amb el que costava cada búnquer, amb el pressupost de només un, s'hauria

pogut construir un apartament familiar. Quan arribes a aquest punt de reflexió, ja no saps ben bé què ha estat pitjor: si la sistematització oligofrènica dels Ceausescu, destruint pobles i instal·lant els pagesos romanesos i el bestiar en blocs com els de les nostres perifèries, o la paranoia bunqueriana dels Hoxha o dels Alia. Difícil triar. Però, almenys, els pagesos albanesos han conservat els poblets.

El de Zhej, a uns quaranta quilòmetres de Tirana, és petitó i amb molts nuclis disseminats. I contemplant aquell tros de vall des de l'altiplà de les escoles on anaven a fer els míting del Partit Democràtic, amb els grups de pagesos mudats i endiumenjats xerrant animadament pel caminó, tenies la sensació d'estar en un aplec d'aquells que ja no es fan. Però un cop van començar els discursos, l'ambient festiu es va esvaïr i tots ens vam adonar que allí, als poblets envoltats de búnquers, es lliurava la batalla d'Albània. Els enviats demòcrates provaven de convèncer els pa-

gesos que no havien de tomar a votar els comunistes.

"Companys i companyes: no tingueu por. Us diguin el que us diguin, no els torneu a votar. Ells tenen la culpa de tot, de la vostra misèria... No torneu a fer aquesta bogeria".

La paraula "bogeria" havia tornat a sortir, i aquesta vegada la deia Golemi Ruschen, una doctora-cirurgiana d'uns seixanta anys que es dedicava amb totes les forces a explicar el sentit de la democràcia i els drets de l'ésser humà. El dret de les dones pageses a obtenir més respecte i més dignitat de la societat i dels homes.

Però el discurs suau i gairebé tendre de la doctora Ruschen no semblava que l'hagués escoltat ni gairebé entès en Joseph. En Joseph, 20 anys, vestit amb roba italiana, catòlic, intel·ligent, culte, estudiant d'arquitectura, feia servir els seus bons coneixements d'idiomes per guanyar-se uns quants dòlars fent d'intèrpret. Aquell diu-

menge al matí, en Joseph estava absent i mig adormit, perquè, la nit, l'havia passada fora de casa. S'havia quedat a dormir en un apartament d'uns amics. Més ben dit, en Joseph no havia dormit gens, perquè havia passat una bona part de la nit al llit amb la mossa. Quan va anar a l'hotel, ja es veia prou que estava neguitós i una mica espantat.

"Si em morís ara, segur que aniria a l'infern. Aquesta nit l'he feta grossa... No hauria d'haver-lo fet, aquest pecat. Ha estat una bogeria..."

Això, ho havia dit tot just ficar-nos al cotxe, camí del poble. Primer, en Joseph

viran d'alguna cosa, a en Joseph, les explicacions de com molts religiosos es comprometen a ajudar gent pobre com els pagesos, que ell tant menysprea, i d'altres, en canvi, ben arreparats, són capaços de justificar una anul·lació matrimonial, separar "allò que Déu ha unit", sempre que els ho demanin amb el talonari de xecs a la mà. El noi feia cara de no creure-s'ho, i no hi vaig voler insistir.

Qui sí que hi insistia, a voler demostrar el seu anticomunisme, el seu catolicisme i el seu occidentalisme, era el pare d'en Joseph, orgullós de ser un bon enginyer. La família viu en un barri de Tirana que

treia del cap que me n'anava sense poder haver entrat al manicomi número 5. M'havien passat el contacte massa tard. Al manicomi número 5 es barregen els malalts mentals, els vellets amb demència senil i els dissidents que el dictador Hoxha va fer tancar. Ara, els dissidents ja s'han tornat bojós. Tampoc no em treia del cap que en els estudis que es fan sobre l'historial clínic d'Hoxha surten cada vegada més indicis de malaltia mental. La bogeria, un altre cop.

Un cop descarregades les caixes i les maletes, en Joseph es va afanyar a escriure'ns còpies de les seves dades i a dema-

La gent ha perdut la por dels búnquers sembrats per la paranoia stalinista.

ARXIU

estava ensopit, però a mesura que ens vam embolicar amb els pagesos del míting, de l'ensopiment va passar a la mala llet. I un cop acabat l'"aplec", no s'ho va pensar ni un moment abans de començar a repartir empentes i algun calbot als nens que t'estiraven de tot arreu perquè els regalessis el bolígraf, i que amb prou feines et deixaven entrar al cotxe.

"¿I no creus, Joseph, que aquest menyspreu tan poc dissimulat que sents per la teva gent és un pecat pitjor que no pas ficar-te al llit amb la mossa?"

Li ho vaig dir ben clarament. Per uns moments en Joseph va semblar una mica sorprès. Però immediatament em va començar a explicar l'essència que havia de tenir el matrimoni: anar-hi amb castedat i tenir molt clar que és indissoluble. Tot això, ho expliquen els capellans italians que prediquen aquests dies a Albània, en italià i amb traducció simultània a l'albanès, ja que, de capellans autòctons, només n'hi ha vuit. No sé si algun dia li ser-

no és dels pitjors. La casa, de planta baixa i primer pis. És una vil·la, com en diuen els albanesos. El pare d'en Joseph ens va explicar que la casa era de propietat i herència familiar. Quan li vaig preguntar com és que els comunistes no l'hi havien requisada, el bon home va començar a desviar la conversa. I és que el pare d'en Joseph, el senyor Mirdhita -com qualsevol altre tècnic, professional o intel·lectual-, no hauria pogut exercir d'enginyer a Albània sense tenir el carnet del Partit Comunista. Pel que sembla, el grau de col·laboració amb el règim va ser premiat amb la conservació de la vil·la. És el drama de molts, de moltíssims professionals, no sols a Albània, sinó a la majoria del paísos del "socialisme real". Havien de "pagar quota" per sobreviure i ara se n'avergonyeixen, ho amaguen. Fins que, un bon dia, algú més "pur" o més espavilat ho ventila i ensenya el llautó dels altres: una manera d'amagar millor el seu.

Anant cap a l'aeroport de Tirana no em

nar-nos una carta de recomanació per a presentar a altres televisions. En Bent, el xofer, que durant tota l'estada a Albània havia restat sempre callat i en segon pla, es mirava l'aeroport amb ulls tristos, i entrebancant-se amb el seu anglès es va fer entendre: "La bogeria s'ha acabat, però la presó encara no s'ha obert del tot..."

Va agafar somrient i agraït els bolígrafs i els encenedors de record. Es va posar molt content, en Bent, quan li vam regalar un pòster-calendari olímpic on el litoral de Barcelona es veu dibuixat com en un conte, amb les cases i els arbres.

"No, on jo visc queda fora del plànol -li vaig dir-. Però la meua mare viu... aquí".

Va estrenar un dels bolígrafs i va fer-hi un senyal. I vaig comprendre que, de tant en tant, en Bent es miraria el pòster i s'imaginaria com era aquella illa de cases i aquell passeig vora mar de la Barceloneta.

Llibert Ferrí